

SPESIALENHETEN FOR POLITISAKER

PÅTALEVEDTAK

SAK NR 12175772 872/19-123

MELDING FRA VEST POLITIDISTRIKT OM AT DET VAR BRUKT SKYTEVÅPEN MOT X

Sammendrag og konklusjon

Saken gjelder politiets bruk av skytevåpen overfor en person som truet politiet med øks, luftgevær og motorsag. En polititjenesteperson avfyrte fire skudd med pistol mot vedkommende i en situasjon som etter Spesialenhetens syn må karakteriseres som åpenbar nødverge. Ett av skuddene traff vedkommende i kneet. Maktbruken ble ansett som forsvarlig og rettmessig. Lempeligere midler var forsøkt. Vilkårene i politiloven § 6 b første ledd bokstav a var oppfylt. Etterforskningsresultatet talte med særlig styrke mot at skuddløsningen innebar en straffbar handling. Strafforfølgingen er henlagt for samtlige tjenestemenn som var involvert i hendelsen som intet straffbart forhold anses bevist.

Anmeldelsen

Vest politidistrikt varslet 28. desember 2019 kl. 23.27 Spesialenheten for politisaker om at en tjenesteperson hadde avfyrte skudd mot X og at han var truffet i høyre ben.

Bakgrunnen var at X hadde truet politiet med øks, luftgevær og motorsag i en hytte i [REDACTED]. X ble umiddelbart fraktet til Haukeland Universitetssykehus for behandling av skaden.

Spesialenheten iverksatte etterforskning i medhold av påtaleinstruksen § 34-6 annet ledd som bestemmer at dersom noen dør eller blir alvorlig skadet som følge av politiets tjenesteutøvelse, skal det iverksette etterforskning selv om det ikke er mistanke om en straffbar handling.

Spørsmål om skjermet identitet

Tre av de involverte tjenestepersonene har anmodet om at det ikke gis innsyn i deres identitet. Politimesteren i Vest politidistrikt er forelagt dette spørsmålet og har opplyst at det ikke er iverksatt tiltak i politiet for å beskytte seg mot mulige farer fra X. På denne bakgrunn har Spesialenheten besluttet at det ikke er rettslig grunnlag etter straffeprosessloven § 242 for å nekte X innsyn i tjenestepersonenes identitet.

Spesialenhetens etterforskning

Politibetjent A, som avfyrte skuddet som traff X, er avhørt med status som mistenkt.

Spesialenheten for politisaker

Post: Postboks 93, 2301 HAMAR
Tel: 62556100 Faks: 62556102
E-post: post@spesialenheten.no

Politibetjent B, som var skytters makker, er avhørt som mistenkt. Han var aksjonsleder og stod like ved idet skuddene ble avfyrt.

Politibetjent C er avhørt med status som mistenkt. Han er hundefører og var en av betjentene som ankom i andre patrulje (V30) til stedet.

Videre har Spesialenheten avhørt innsatsleder D og operasjonsleder E med status som mistenkt grunnet det forhold at politiet samlet sett brukte makt mot X.

Spesialenheten har avhørt Xs mor, Y, som vitne. Hun eier hytten der hendelsen fant sted og hadde noe tidligere anmodet om politiets bistand til å fjerne sønnen fra eiendommen. Hun var ikke selv til stede i hytten på aktuelle tidspunkt.

Hyttenaboene Q og Z er avhørt som vitner.

Spesialenheten har foretatt åstedsbefaring og utarbeidet illustrasjonsmappe. Kartutsnitt som viser avstand i luftlinje fra huset der vitnet Z befant seg og til hytten er innhentet.

Kriminalteknisk seksjon ved Vest politidistrikt sikret åstedet og har bistått med kriminaltekniske undersøkelser, og utarbeiding av åstedsrapport med illustrasjonsmappe.

Tjenestepistolen som var brukt ble sikret på stedet. Pistolen er ikke undersøkt da det ikke var opplysninger om tekniske feil/mangler ved den.

Lydlogg med sambandstrafikk og telefontrafikk og utskrift fra Politioperativt system (PO-logg) om hendelsen er innhentet.

Spesialenheten har innhentet kopi av dokumentene i politiets sak 15005xxx og sak 14847xxx der X er mistenkt for vold mot offentlig tjenestemann og vold mot en utsatt yrkesgruppe.

X har fått oppnevnt advokat W som bistandsadvokat. Spesialenheten har via bistandsadvokat anmodet om Xs forklaring. Han har ikke ønsket å forklare seg for Spesialenheten eller å fritta behandlende etater for taushetsplikt. Det har derfor ikke vært mulig å innhente legeuttalelse fra Haukeland Universitetssykehus om ham. Han har etter det opplyste heller ikke forklart seg til politiet eller samtykket til fritak for taushetsplikt til dem.

I Vest politidistrikts sak 15005xxx er det oppnevnt sakkyndig psykiater til å foreta en prejudisiell vurdering av X. Han har imidlertid ikke ønsket å medvirke til dette.

Nærmere om sakens faktum

De mistenktes forklaringer og vitneforklaringer er i det vesentlige samsvarende om hva som skjedde på stedet. Disse forklaringene underbygges videre av det øvrige etterforskningsmaterialet i saken.

Bakgrunn for politiets involvering

Lørdag 28. desember 2019 klokken 14:54 ringte Y politiets operasjonssentral og opplyste at sønnen hadde brutt seg inn i hytten hennes og i naboens nøst. Hun opplyste at sønnen ikke hadde tillatelse til å være på hytten, [REDACTED]

Situasjonene på stedet

En politipatrulje med politibetjentene F og G ankom hytten i [REDACTED] som første patrulje klokken ca. kl. 18:00.

Det fremkommer av politiets dokumenter at tjenestepersonene ikke observerte X da de kom. Hoveddøren var låst og ingen svarte da politiet banket på døren. Gardinene i hytten var trukket for. Tjenestepersonene gikk rundt hytten og fant at kjellerdøren var saget opp, formentlig med motorsag uten at den var der. Da politiet undersøkte kjelleren fant de at det var skåret hull i kjellertaket og inn i hytten. De hørte samtidig knirking i gulvet over dem. Betjentene meldte fra til operasjonssentralen og det ble besluttet at hundepatrulje V30 med politibetjentene C og H skulle møte Y for å få nøkler til hytten.

Hyttenabo Q opplyste at hun hadde sett X inne i hytten like etter midnatt. Patruljen ringte til Y og fikk opplyst at sønnen ikke hadde nøkler til hytten.

Mens den første patruljen ventet på bistand fra hundepatruljen fant de en tom eske til et luftgevær. Y opplyste at luftgeværet tilhørte sønnen, og at geværet vanligvis lå i esken.

Hundepatrulje V30 ankom [REDACTED] klokken 19:53. Det var på dette tidspunkt ikke gitt bevæpningstillatelse. Politibetjent C var leder på oppdraget og hadde med godkjent tjenestehund.

Politibetjent C har overfor Spesialenheten forklart at de brukte hyttenøkkelen til å låse opp inngangsdøren. Det ble ropt inn i hytten «Det er fra politiet, du må komme ut til oss slik at vi får snakket med deg, du må legge fra deg det du har i hendene».

Politibetjentene sto i døråpningen og forsøkte å få kontakt med X samtidig som tjenestehunden gikk i line like foran dem. Hunden begynte å bjeffe og så kom det flere slag i luften med en øks mot hunden. Det var mellom 30 og 50 cm mellom øksen og hundens hode, og C ropte «Øks, øks!». Samtidig trakk han hunden til seg og ropte «Pepper!».

Det fremkommer av PO-loggen at operasjonssentralen hørte at det ble ropt «Øks, Øks!» klokken 20:05.

Politibetjent C så at X sto inne i hytten med øksen og et gevær i hendene. Øksen ble senket, samtidig som geværet ble løftet slik at løpet pekte mot ham. C antok at våpenet var et luftgevær. Så ble det sprayet med pepper mot X som trakk seg lenger inn i hytten og lukket døren bak seg. Politibetjentene trakk seg da ut av hytten og låste inngangsdøren.

Det fremkommer i forklaringen fra operasjonsleder E og av PO-loggen, at han fattet beslutning om bevæpning klokken 20.09. Bakgrunnen var aktuelle hendelse i hytten sammenholdt med at X hadde motorsag der. Han besluttet videre at det skulle sendes forsterkninger til hytten. Dette var innsatsleder D og andre tjenestepersoner.

I perioden fra klokken 20:11 til 20:16 mottok operasjonssentralen flere meldinger fra patruljene på stedet om at det var skutt fra hytten med luftgevær.

Idet D overtok den operative ledelsen besluttet han at hytten skulle isoleres og at hundefører C skulle være leder på stedet inntil han selv ankom. Det ble vurdert som for farlig å gå inn igjen i hytten, og planen var å få X ut til politiet. Politibetjent B ble utpekt som delfører på aksjonen. En politibetjent som kunne skyte gass ankom også stedet.

Klokken 21:34 var det totalt tolv polititjenestepersoner, brannvesen og ambulanse utenfor hytten. Omkringliggende hus og hytter ble evakuert og hytten ble lyssatt av brannvesenet. Området rundt var mørklagt og terrenget var ulendt. Det var kraftig vind og regn.

Etter det opplyste hadde ikke X mobiltelefon og det var ikke fasttelefon i hytten. Politiets forhandler forsøkte over en periode på ca. 50 minutter å komme i kontakt med X ved å rope til ham. Det ble ropt at politiet var der for å hjelpe, at han måtte komme ut av hytten, at politiet var bevæpnet og at de ikke ville forlate stedet før han kom ut. X responderte ikke på dette. D har forklart at de også åpnet inngangsdøren og ropte dette inn i hytten. X svarte ikke, men slengte igjen inngangsdøren.

Politiet førte deretter en stige inn i døråpningen slik at inngangsdøren skulle være åpen. X kastet imidlertid stigen ut igjen og lukket døren. I følge PO-loggen var dette klokken 22:32.

Operasjonsleder E og innsatsleder D vurderte muligheten for å sende tjenestehund og hundefører inn i hytten for å pågripe X. Dette ble vurdert som for farlig fordi X hadde øks, luftgevær og motorsag, og fordi hans psykiske helsetilstand og eventuelle ruspåvirkning var uavklart. Hunden kunne heller ikke brukes alene da det var lukkede dører i bygningen. Hvis hunden ble skadet kunne den heller ikke brukes til å spore med i tilfelle X løp fra hytten.

Ytterligere bruk av pepperspray ble ansett som uhensiktsmessig da de allerede hadde forsøkt dette og heller ikke visste om det var effektivt på X.

Innsatsleder D besluttet at en glassrute til stuen skulle knuses og at gardinene som sperret for innsyn skulle rives ned. Deretter skulle det skytes en gasspatron inn i hytten. Det fremkommer av politiets PO-logg at ruten ble knust klokken 22.45.

Hendelsen på terrassen ved inngangsdøren

D har videre forklart at han kort tid etter, ca. klokken 22:48, hørte at det ble startet en motorsag inne i hytten. I og med at X kom ut like etter at vinduet var knust, rakk de ikke å skyte gass inn i hytten.

Innsatsleder D, politibetjentene A, B og C har forklart seg sammenfallende om det som deretter skjedde. Dette er også overensstemmende med innholdet i flere politirapporter om at X kom ut inngangsdøren med motorsagen i hendene. Han gikk hurtig ned trappen og ut på terrassen samtidig som han ruset motorsagen, hevet den, samt veivet og fektet med den mot tjenestepersonene.

D har forklart at dette var svært farlig for de fremste tjenestepersonene og at han tenkte «nå må det handles».

Da X kom ut av hytten sto politibetjent A i terrenget like nedenfor terrassen. Høydeforskjellen mellom terrassen og terrenget var ca. ½ meter. Avstanden mellom inngangsdøren og enden av terrassen var bare 4-5 meter. A hadde skjold og var bevæpnet med en Heckler & Koch 9 mm pistol.

Politibetjent B stod bak og til venstre for A, mens hundefører C og to andre politibetjenter sto bak disse igjen.

A har forklart at ordren var at X ikke skulle forlate stedet. Han opplevde situasjonen på terrassen som skremmende og dramatisk. Xs kroppsbevegelser og måten han beveget motorsagen på tilsa at han hadde evne og vilje til å skade dem. A ropte umiddelbart «bevæpnet politi!», «stans!» eller «stopp!», «...ellers kan du bli skutt!» eller «jeg skyter deg!». X responderte imidlertid ikke på det.

A trakk pistolen og skjøt et varselskudd i sikker retning etter at X kom ned utgangstrappen. Dette var uten virkning og X fortsatte fremover på terrassen samtidig som han veivet og fektet med motorsagen som var startet.

A bestemte seg da for å skyte X. Han siktet lavt og skjøt mot benene. Han så kun en "bevegelse" hos X og var usikker på om skuddet hadde truffet. Derfor skjøt han to skudd til mot benene hans. Da falt X bakover og mistet motorsagen.

I PO-loggen ble meldingen om at X var skutt i benet mottatt klokken 22:49.

A har forklart at alt gikk svært fort etter at X kom ut på terrassen og at han handlet i nødverge. Det var ikke tid til å drøfte eller ta imot føringer eller instruksjoner fra noen av de andre tjenestepersonene. Bruk av pepperspray var ikke et aktuelt alternativ idet situasjonen var akutt farlig. X var så nærme at det var usikkert om peppersprayen ville forhindre ham i å komme bort til dem. Videre var det å rygge bakover og ut i terrenget uaktuelt da det var mørkt og ulendt der.

I "Rapport om ransaking og beslag" fremkommer at det ble funnet fire tomhylser utenfor hytten.

Om situasjonen like før det ble skutt har politibetjent B forklart at han opplevde situasjonen som farlig. Han hadde avsikret MP5 maskinpistolen og siktet mot beina til X for å skyte. Så kom en annen politibetjent i skuddlinjen og forhindret ham i det. Så ble det ropt "Bevæpnet politi" og løsnet skudd. X fortsatte hurtig fremover på terrassen og så ble det skutt tre ganger til. Etter det siste skuddet falt X i bakken. B anslår at X kun var 2-3 meter unna da det siste skuddet kom. Selv gikk han frem og stanset motorsagen. Han så at X også hadde en ca. 15 cm lang kniv på seg. X var skadet i foten og de iverksatte førstehjelp. En kule falt da ut av Xs legg.

B har forklart at pepperspray ikke var et anvendelig maktmiddel da alt skjedde svært hurtig, og fordi pepperspray har begrenset virkning utendørs. Alternative og mildere maktmidler ble løpende vurdert. Men slik det hele utviklet seg kunne de ikke løse oppdraget på annen måte. Det å skyte X i foten da han kom mot dem var både nødvendig og forholdsmessig.

Innsatsleder D har forklart at tjenestepersonene var i en svært farlig situasjon. X ble tilropt gjentatte ganger men ignorerte dette og fortsatte fremover. De forsøkte hele tiden å løse oppdraget på et lavest mulig nivå og med minst mulig makt. Da X beveget seg hurtig mot tjenestepersonene med påslått motorsag var dette så prekært og farlig at det ikke kunne løses på annen måte enn å skyte ham.

Hundefører C har forklart at det ikke var aktuelt å bruke hunden idet X kom mot dem på terrassen med motorsagen. Dette fordi X tidligere på kvelden hadde vist vilje til å skade hunden ved å slå etter den med øks. Han hørte skuddene og så at det siste skuddet traff X i foten slik at han datt i bakken. Situasjonen var så farlig for dem at oppdraget ikke kunne ha vært løst med lempeligere midler.

Hyttenabo Z har overfor Spesialenheten forklart at han den aktuelle helgen var på hytten sammen med konen Q, men at han selv var på jobb lørdag 28. desember 2019. Da han kom tilbake fra jobb ved 20-tiden fikk han beskjed om at hytten hans var evakuert og at han måtte ta opphold hos familien T litt lenger oppe i [REDACTED]. Fra loftstuen hos T hadde han fri utsikt til inngangspartiet på Xs hytte. Vinduet i loftstuen var åpent slik at han hørte hva som ble sagt.

Z gikk på et tidspunkt ned fra loftstuen og var utenfor huset til T. Han hørte da at en vindusrute ble knust. Z gikk hurtig tilbake til loftstuen og så at inngangsdøren i hytten gikk opp og at det kom en person ut. Z hørte duren av en motorsag og så at personen gikk ned de få trappetrinnene fra inngangsdøren og ut på terrassen med motorsagen høyt hevet. Z opplevde dette som svært skremmende. Han hørte deretter fire skudd. To av skuddene ble avfyrt rett etter at personen kom ned trappen mens de neste to ble avfyrt da personen beveget seg fremover på terrassen.

Spesialenheten har i ettertid vært i loftstuen hos T og konstatert at det er fri sikt til åstedet for aktuelle hendelse. Kartutsnitt fra Norgeskart viser at det er 120 meter luftlinje mellom de to eiendommene.

Z har overfor Spesialenheten illustrert hvor på terrassen han så personen med motorsag og hvordan sagen ble holdt. Slik dette illustreres av Z, og slik en ser hytten sammenholdt med tjenestemennenes forklaringer, var det på aktuelle tidspunkt kun et par meter mellom X og tjenestepersonene.

Q har forklart at hun ikke var vitne til politiaksjonen.

Skadeomfanget

Det fremkommer av politiets rapporter at X ble truffet av en kule i høyre kne. Politiets illustrasjonsmappe viser inngangsåpningen på fremsiden av kneet og utgangsåpningen på baksiden av leggen. Skaden ble operert. Ytterligere opplysninger om Xs tilstand foreligger ikke da han ikke har forklart seg om dette eller fritatt helsepersonell fra taushetsplikten.

Spesialenhetens vurdering

Spesialenheten for politisaker skal etterforske og påtaleavgjøre saker der det er spørsmål om ansatte i politiet eller påtalemyndighet har begått straffbare handlinger i tjenesten, jf. påtaleinstruksen § 34-1. Selv om det ikke er grunn til mistanke om en straffbar handling, skal etterforskning settes i verk dersom noen dør eller blir alvorlig skadet mens de er tatt hånd om av politi eller påtalemyndighet, jf. påtaleinstruksen § 34-6 annet ledd.

Vurdering av mulig straffansvar for politibetjent A

Det er på det rene at politibetjent A objektivt sett og forsettlig skadet X ved å skyte ham med en 9 mm pistol i benet. Handlingen oppfylder derved ordlyden i straffeloven § 274 første ledd bokstav f om grov kroppsskade med særlig farlig redskap., som vil være den naturlige bestemmelse å ta utgangspunkt i for å vurdere straffansvar.

Politibetjent As bruk av skytevåpen ble imidlertid direkte utløst av at X kom mot ham med startet motorsag. Han skjøt for å hindre X i å bruke motorsagen mot ham og/eller andre personer i umiddelbar nærhet. Spørsmålet blir om dette var en nødvergehandling slik at maktbruken likevel var rettmessig. Det vises til en handling som i utgangspunktet rammes av en av straffelovens bestemmelser, kan være lovlig dersom det foreligger en nødvergesituasjon og de øvrige vilkårene for nødverge er oppfylt, jf. straffeloven § 18.

Bestemmelsen oppstiller tre vilkår for at en nødvergehandling skal være lovlig. For det første må den som utøver nødvergehandlingen være utsatt for et ulovlig angrep. For det annet må handlingen ikke gå lenger enn nødvendig. Dette nødvendig innebærer et krav om at angrepet ikke kunne vært avverget ved bruk av lempeligere midler. Endelig må handlingen ikke åpenbart gå ut over hva som er forsvarlig. Forsvarlighetskravet gir anvisning på en skjønnsmessig helhetsvurdering der sentrale momenter er angrepets farlighet, hva slags interesse som angrepet krenker, og angriperes skyld.

Det skal tas utgangspunkt i mistenktes bedømmelse av den faktiske situasjonen i vurderingen av om vilkårene for å utøve nødverge var til stede. Det skal så foretas en objektiv vurdering av om nødvergehandlingen rettslig sett var nødvendig og forsvarlig. Andre og lempeligere handlingsalternativer – som også ville forhindre angrepet – må da kunne utelukkes.

Spesialenheten legger på bakgrunn av sakens opplysning til grunn at politibetjent A ble utsatt for et rettsstridig angrep da X, på kort avstand, kom mot ham med en motorsag som var startet. Xs samlede opptreden tilsa at han var villig til å gjøre bruk av motorsagen mot noen av polititjenestepersonene. Også andre tjenestepersoner på stedet mener at det var en reell fare for at X ville skade dem med motorsagen. Situasjonen var tidskritisk og bruk av skytevåpen var således nødvendig for raskt å stanse det farlige angrepet. Det var ikke andre og lempeligere midler tilgjengelig som ville forhindre dette. Videre ble skaden begrenset ved at X ble skutt i benet. Forut for at det ble skutt hadde politiet også overholdt bestemmelsen i våpeninstruksen § 4-2 nr. 1 bokstav a-c om at de før det gjøres bruk av våpen skal tilkjenne seg som politi og oppfordre personen til å etterkomme pålegg, og tydelig advare om at våpen vil bli brukt for å gjennomføre pålegget.

Spesialenheten finner til slutt at politibetjent A ikke gikk utover det som var åpenbart forsvarlig ved å skyte X i benet for å hindre ham i å gjøre bruk av

motorsagen mot seg selv eller andre tjenestepersoner. Det vises til at angrepet var meget farlig, at det var rettet mot flere mennesker, og "angriperens skyld".

Spesialenheten finner etter dette at politibetjent A handlet lovlig ved å skyte X i benet i nevnte situasjon. A hadde i foreliggende situasjon ikke handlingsalternativer og lempeligere midler var forsøkt. Vilklårene i politiloven § 6 b første ledd bokstav a var således også oppfylt. Etterforskningsresultatet taler med særlig styrke mot at det er begått en straffbar handling, og strafforfølgingen henlegges mot ham som intet straffbart forhold anses bevist.

Vurdering av straffansvar for operasjonsleder E, innsatsleder D, politibetjentene C og B

For disse tjenestepersonene er saken vurdert som mulig overtredelse av straffeloven § 172 om grovt uaktsom tjenestefeil.

Anvendelsesområdet for § 172 er handlinger som objektivt sett omfattes av straffeloven § 171, som setter straff for den som utøver eller bistår ved utøving av offentlig myndighet og grovt bryter sin tjenesteplikt. Kravet om at bruddet må være grovt innebærer at bagatellmessige forgåelser ikke omfattes. Om dette vilkåret uttales det i Ot.prp. nr. 8 (2007-2008) kap. 12.2.4, s. 338:

«Vilkåret har betydning på to punkter: For det første må avviket fra korrekt handlemåte være grovt. For det andre må det være tale om brudd på en tjenesteplikt av en viss betydning.»

Det følger av straffeloven § 23 at «den som handler i strid med kravet til forsvarlig opptreden på et område, og som ut fra sine personlige forutsetninger kan bebreides, er uaktsom. Uaktsomheten er grov dersom handlingen er svært klanderverdig og det er grunnlag for sterke bebreidelser.»

Spesialenheten finner på bakgrunn av sakens opplysning ikke konkrete og objektive beviser for at noen av de mistenkte tjenestepersonene har handlet på en slik måte at det utgjør en kvalifisert klanderverdig opptreden. Aktuelle tjenestepersoner synes derimot å ha handlet overensstemmende med det som var korrekt oppdragsløsning i aktuelle situasjon. Deres opptreden er overensstemmende med regelverket i politiloven, politiinstruksen og våpeninstruksen. Også for disse mener Spesialenheten at etterforskningsresultatet med særlig styrke taler mot at det har skjedd en straffbar handling. Strafforfølgingen for samtlige av disse tjenestepersoner henlegges som intet straffbart forhold anses bevist.

Vedtak

Saken henlegges for A, D, E, C og B som intet straffbart forhold anses bevist.

X ved advokat W underrettes om vedtaket.

Underretning sendes også til A, D, E, C og B.

Politimesteren i Vest politidistrikt underrettes om vedtaket.

Saksbehandler er juridisk rådgiver Rune Fossum.

Sjefen for Spesialenheten for politisaker, 22. januar 2021

Terje Nybøe